

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA PROGRAMI

A DERSİ UZUN TEZİ

Öğrencinin Adı: Arkum

Öğrencinin Soyadı: ÖZKAYA

Danışman Öğretmen: Işıl ÇIRAKOĞLU

Diploma Numarası: D001129-0094

Sözcük Sayısı:3567

Araştırma Sorusu: Cemal Süreya'nın şiirlerinde "korku"nun aşk, arayış ve ölümle ilişkisi nasıl işlenmiştir?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya bitirme tezi olarak A dersi kapsamında hazırlanan bu çalışmada, Cemal Süreya şiirlerinde kaybetme ve ölüm korkusunun nasıl ele alındığı ve bu duyguların onu arayışlara yöneltmesi ve aşka tutkuyla bağlanması doğrultusunda nasıl işlendiği incelenmiştir. Şiirlerinde Cemal Süreya'nın hayatında yaşadıklarının da etkilerinin sıkça görülmesi, bu sebeple de korkuların ve arayışların ön planda olması araştırma konusunun belirlenmesinde yardımcı olmuştur. Yapılan inceleme sonucunda şairin şiirlerinde gerilim yaratan itici gücün korku olduğu, korkuyu yenme isteğinin kimi kez aşka kimi kez ölüme sığınarak yansıtıldığı görülmüştür. Bununla birlikte korkunun şiir kişilerini sürekli bir arayış içerisinde tuttuğu da görülmüştür. Bu arayışı zaman zaman durduran, aşkla ve ölümün kaçınılmazlığına sığınılan anlardır. Şiirlerde aşkın cinsellikle ve annenin çağrıştırdığı boşluğun yarattığı duygularla iç içe yansıtıldığı görülmüştür. Cemal Süreya'nın şiirleri aracılığıyla insanın en büyük tutkusunun yaşam, en büyük korkusunun da ölüm olduğu ve aşkın yaşamak için itici bir güç, ölüme direnmek için güçlü bir silah olduğu sonucuna varılmıştır.

Sözcük Sayısı: 148

İÇİNDEKİLER

I.	GİRİŞ	3
II.	CEMAL SÜREYA ŞİİRLERİNDE KORKULAR VE KORKULARIN YÖN VERİŞİ	6
	II.I. AŞK	7
	II. II. ARAYIŞ	13
	II.III. ÖLÜM	15
III.	SONUÇ	18
IV.	KAYNAKÇA	19

I. GİRİŞ

Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bitirme tezimde, edebi türler içinde, çağrışıma, yoruma daha çok olanak sağladığına inandığım ve duygusal ve düşünsel yatkınlığım olan şiir türünü incelemeyi planladım. Şiirlerini inceleyeceğim şairin, ise duygusal açıdan yakınlık kurabildiğim I. Yeni ve II. Yeni şairlerinden biri olması gerektiğine karar verdim. Bu şairler içinde özellikle Orhan Veli ve Cemal Süreya isimleri öne çıktı. Orhan Veli şiirlerinin üzerine söz söylemekte sınırlı kalabileceğimi düşünmem, Cemal Süreya şiirlerini ise her okuyuşumda şiirden farklı anlamlar çıkarabilmem, şairin sözü kullanma gücünü her şiirinde farklı bir biçimde hissetmem nedeniyle Cemal Süreya'nın şiirlerini incelemeye karar verdim.

Tezime konu olacak şairi belirledikten sonra şairin önce şiir kitaplarını okudum. Şiirlerde öne çıkan izlekleri ve söyleyiş özelliklerini belirlemeye çalıştım. Bu incelemem sonucunda şiirlerde kadın, cinsellik, toplumsal eleştiri, politika, sürrealizm öğelerinin öne çıktığını ve tezimi bu kavramlar üzerinde durması gerektiğini fark ederek araştırma sorumu belirledim. Şairin şiirlerindeki politik tonun ve toplumsal eleştirinin ülkemizin içinde bulunduğu siyasal süreçle fazlasıyla ilişkilendirilebilmesi, edebiyat dışındaki alanlara kayma endişesi doğurduğu için bu konuları incelememeyi daha doğru buldum. Buna göre, araştırma sorum “Cemal Süreya'nın şiirlerinde ölüm ve kaybetme korkusu nasıl işlenmiştir?” oldu. Tezimi yazmaya geçmeden önce bu konularda aldığım notları gözden geçirdim ve yorumlarımın, saptamalarımın yerli yerinde olup olmadığından emin olmak için ikincil kaynaklara yöneldim. İkincil kaynaklardan en önemlisi, şairin bizzat kendi kaleminden çıkmış olan mektupları oldu. “On Üç Günün Mektupları ve 1967-1978 Mektupları” adlı yapıttan şairin şiirleriyle ilgili ipuçlarını yakalamaya çalıştım. Cemal Süreya şiirleri ile ilgili lisans, yüksek lisans tezlerini YÖK'ün web sayfasından tarayarak okumaya çalıştım¹. Bu tezlerde Cemal Süreya'nın daha çok cinselliği nasıl ele aldığının ve dilinin incelendiğini gördüm. Makaleleri gözden geçirdiğimde Nilüfer İlhan'ın “Cemal Süreya'nın Şiirlerinde Ölüm Teması” başlıklı makalesini gördüm ve bu makaleden düşüncelerimi

¹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

oluştururken yararlandım.²IB tezlerini inceledim ve tüm tezlerde en çok işlenen konunun aşk olmasının yanı sıra bu aşkların genelde bir arayış sonucu ortaya çıktığını gördüm; etkilenmemek için bu araştırmaları sadece alanla ilgili bilgi almak amacıyla kullandım.

Cemal Süreya şiirlerinde kadın kimi zaman etten kemikten bir somut varlık, kimi zaman bir düş, kimi zaman ideal olarak yansıtılmaktadır. Şiirlerde kadın hayranlık, ihtiyaç duyulan bağımlılık yaratan bir varlık olduğu kadar aslında bu ihtiyacın yaşanılan kayıplardan ve hissedilen korkulardan kaynaklandığı gözlemlenmektedir.

On üç günün mektuplarında sürekli olarak tekrarlanan “*ameliyat günü sabah erken kalktım*”, “*sevgilim demek yarın ameliyat olacaksın*”, “*zuhalim hayat hayatımsın!*” (15) cümleleri kadına olan hayranlığı ve bağımlılığı; Sevda Sözleri adlı kitabında (şiirlerinde) ise kullanılan “*Annem çok küçükken öldü beni öp sonra doğur beni*” cümlesi, bu ihtiyacın ve bağlılığın aslında hissedilen boşluktan kaynaklandığını kanıtlamaktadır.

Şairler bireylerin düşünüp anlatamadığı, söylemeye çalışıp söyleyemediği şeyleri kaleme almış ve dizelere dökmüşlerdir. Kimi şair aşkı, doğayı, sevgiyi yani genellikle bireysel olaylara şiirlerinde yer vermiştir. Kimisi ise adalet, özgürlük ve hak konularını yani nesnel konulara şiirlerinde yer vermiştir. Ama bu iki tip şairde genellikle toplumun söyleyemediği şeylerin temsilcisi olmuş ve milyonlarca şiire hayat vermişlerdir.

Şiirlerin her biri çeşitli dönemlere aittir ve çeşitli şairleri içinde barındırmaktadır. Bu dönemlerden biri İkinci Yeni Dönemi’dir. Birinci Yeni yani Garip Akımı dönemine karşıt bir dönemdir. Bu dönem 1950’li yıllar Edip Cansever, İlhan Berk, Cemal Süreya, Turgut Uyar, Sezai Karakoç, Ece Ayhan ve Ülkü Tamer adlı şairlerin oluşturduğu topluluk ile ortaya çıkmış bir dönemdir. İkinci Yeni’de ise Cemal Süreya’nın Üvercinka adlı şiiri de Cemal Süreya kadar önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde ortaya çıkan gerçek hayattan ve doğa tasvirlerinden uzak sürrealist şiirlerdir. Örneğin; “*Gülün tam ortasında ağlıyorum, Her*

² http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1184096032_33%C4%B0lhan%20Nil%C3%BCfer.pdf

akşam sokak ortasında öldükçe, Önümü arkamı bilmiyorum, Azaldığını duyup duyup karanlıkta, Beni ayakta tutan gözlerinin” dizelerinde de sürrealistliğin ön plana çıktığı görülmektedir. Genel özellikleri ise imgeci bir şiiirdir, günlük konuşma dili dışlanarak kurulu dilin yapısı bilinçli olarak bozulmuştur, şiir diğer sanatlar ile yakın ilişki içerisindedir, bilinçaltına yönelim vardır, Dadaizm ve Sürrealizm akımları İkinci Yeni akımına kaynaklık eder, bireyci bir şiir anlayışı hakimdir, daha çok betimleme yöntemi kullanılır, nükte, şaşırtmaca ve tekerlemelerden uzaklaşmıştır.

Cemal Süreya'nın şiirlerine yakından bakacak olursak ilk şiirlerinde biçim kaygısı ağır basar. Eski şiirle bağını sesten çok imge yoluyla kurar ve çağrışımlardan yararlanır. Şiiri ince buluşların, duygulanımların, yaşanan gerçekliğin kendine özgü bir söyleyişin bütünüdür. Cemal Süreya'nın şiirlerinin düşüncesinde öne çıkardığı özellik, şiir eyleminin odağında insan olmasıdır. Süreya, bir yazısında şiir ve hayatı şöyle ilişkilendirir: *“Hayatın güncelliğidir, hayatın gazetesidir şiir.”* Süreya'ya göre şair, gerçekliği her yönüyle anlatabilmelidir, güzel, çirkin, aydınlık, yalın, karışık taraflarıyla. Ona göre şair hayatı anlatmalıdır. Bu yüzden de şiiri hayata benzetmektedir. Cemal Süreya için şiirin nasıl olmak istiyorsa öyle olmalıdır. Yani *“Şiirin bir kesinliği olmalıdır.”* düşüncesine karşıt bir düşünceye sahiptir.

II. CEMAL SÜREYA ŞİİRLERİNDE KORKULAR VE KORKULARIN YÖN VERİŞİ

Korkular, bireyin kişiliğini oluşturan ve bireyler arasında benzerlik gösterebileceği gibi aynı zamanda birbirlerinden farklı kılan duygulardır. Her bireyin korkuyu hissedışı, korkuyu kabullenışı veya kabullenemeyişi, korkuyla başa çıkma biçimi farklıdır. Korkulardan kaçmak ve korkuları yenmek iki seçenekken herkes aynı cesarete sahip değildir. Bu nedenle korkulardan kaçmayı tercih ederek hayatta bu şekilde başa çıkmaktan başka yol yoktur kimine göre.

Korkuları ortaya çıkan nedenler ise başta kaybetmek ve ölümdür. Kaybetmek hayattayken ve hayatta değilken yaşanabilmektedir. Fakat bireyin gerçekten bir kayıp yaşadığını hissederek bunu kabullenmesi, sonrasında hayattaki amacını ve hayata bakış açısını da etkilemektedir. Hayattaki her şeyin anlamını

yitirmesine sebep olabilecek kadar derin bu duygular, herkesin içindeki korkulardan olabilir fakat kimileri vardır ki bu korkuları en içten biçimde yaşamaktadırlar. Bu sebeple hayatlarını, bakış açılarını ve de arayışlarını bu korkular doğrultusunda değiştirmişlerdir. Cemal Süreya'nın da hayatında yaşadıkları şiirlerine yansıyarak korkularının onu nasıl arayışlara ittiğini, çoğunlukla da aşka bağlanmayı tercih ettiği gözlemlenmektedir.

II. I. AŞK

Aşk bireyin yaşayabileceği ve de yaşaması gereken en yoğun duygulardan biri olmasının yanı sıra zaman zaman bireyin hayatında olumsuzluklardan kaçmak için bir çıkış kapısı da olmaktadır. Aşka birçok farklı bakış açısıyla bakılabilmesi, geçmişten günümüze de şiirlerde sıkça yer verilen bir duygu olmasını sağlamaktadır.

Cemal Süreya'nın şiirlerinde de aşka sıkça rastlanır. Birçok şiirinde aşk olgusu, çeşitli imgeler ve söz sanatlarıyla ele alınmıştır. Cemal Süreya'nın kendi üslubuyla aşkı ele alışı okura yaşanmışlık hissiyatını ve zenginliğini, duygu ve düşünce yoğunluğunu da yansıtmaktadır. Fakat Cemal Süreya şiirin bir kesinliği olmamasını savunduğundan dolayı olsa gerek, aşkın da şiirlerinde bir kesinliği yoktur. Birden fazla duygu ve yaşanmışlıkla, aşk olgusunu farklı şekillerde şiirlerine yerleştirmiştir. Bunu öncelikle bedensel ve arzuların ön planda olacağı biçimde inceleyecek olduğumuz zaman Süreya'nın *Aşk* şiirinden bahsedebiliriz. *Aşk* adlı şiirinin başlığının da açık bir şekilde belirttiği gibi okura aşk duygusu yansıtılmak istenmiştir. Aşağıdaki dizelerde de aşkın bedenselleşmesi ve arzuların ön plana çıkması dikkat çekmektedir:

“... ”

Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu

İki kere öpeyim desem üçün boynu bükük

Yüzünün bitip vücudunun başladığı yerde

Memelerin vardı memelerin kahramandı sonra

Sonrası iyilik güzellik.” (17)

Şiirin bu dizeleri göz önünde bulundurulduğunda aşkın bedene aktarıldığı anlaşılmaktadır. “*Seni bir kere öpsem ikinin hatırı kalıyordu/ İki kere öpeyim desem için boynu bükük*” dizelerinde kullanılan kişileştirmeler ve her öpüşün sayılarak betimlenmesi aşkın bedenselleşmesine rağmen hala ne kadar özel olduğunu anlatmaktadır. Şair hissettiği aşk ve arzunun onun için güzelliği yansıttığını belirtmektedir. Süreya'nın şiirlerinde aşk ve arzu beden ilgisine aktarıldığında, aşk hem cinsel hem de romantik şekillerde karşımıza çıkmaktadır.

Kimi zaman ise aşkın bireydeki başka duygulardan kaynaklanan boşluk hissini doldurması için var olduğu gözlemlenmektedir. Bu bahsedilen duyguların yarattığı boşluk Cemal Süreya'nın hayatı incelendiğinde kişisel sebeplerinden, yaşadığı olaylardan kaynaklanmaktadır. Bu olayların başında ise yaşadığı zorunlu göç ve annesinin ölümü yer almaktadır. Dolayısıyla Cemal Süreya'nın aşk olgusunu ele aldığı şiirlerdeki aşk annesine olan aşkından, bir kadın bedenine duyduğu aşka kadar değişkenlik gösterebilmektedir. Bireydeki boşluğun doldurulması için ise aşk hem soyut hem de somut olarak şiirlerde işlenmiştir. Aşk Süreya şiirlerinde somut bir halde ele alınırken bile çeşitli söz sanatları kullanılarak, sürrealist kimliğini de kaybetmemiştir. *Gül* adlı şiirinin aşağıdaki dizelerinde kaybolmuş hisseden bir bireyin somut bir aşka tutunarak bu boşluğu doldurmaya çalıştığı gözlemlenmektedir:

“Gülün tam ortasında ağlıyorum

Her akşam sokak ortasında öldükçe

Önümü arkamı bilmiyorum

Azaldığını duyup duyup karanlıkta

Beni ayakta tutan gözlerinin

Ellerini alıyorum sabaha kadar seviyorum

Ellerin beyaz tekrar beyaz tekrar beyaz

Ellerinin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum

İstasyonda tiren oluyor biraz

Ben bazan istasyonu bulamayan bir adamım

...”(12)

Bu dizelerden de anlaşıldığı gibi, şiir kişisi kendini bir çaresizlik ve boşluk içinde hissetmektedir. Duygu durumunu “*Gülün tam ortasında ağlıyorum/ Her akşam sokak ortasında öldükçe*” dizeleriyle betimlemesi de mutsuzluğunun vurgulanmasını sağlamaktadır. Her akşam öldükçe imgesi de yine şiir kişinin her güne aynı ümitsizlikle başlayıp, aynı acıyla bitirdiğinin bir kanıtıdır. Ancak devam eden dizelerde, şiir kişinin tutunduğu tek gerçeğin, somut kaynağın aşktan ibaret olduğu fark edilmektedir. “*Beni ayakta tutan gözlerinin*” dizesi de bu yaşama tutunma sebebini açık bir şekilde okura yansıtmaktadır. “*Ellerini alıyorum sabaha kadar seviyorum/Ellerin beyaz tekrar beyaz tekrar beyaz/ Ellerinin bu kadar beyaz olmasından korkuyorum*” dizelerinde ise bu aşkın somut olduğu görülse de kullanılan söz tekrarlarıyla yapılan vurgu, şiir kişinin içinde bulunduğu kaybetme korkusunu göstermektedir.

Süreya'nın bireyde boşluk yaratan bir duygu olarak yalnızlığı ele aldığı bir başka şiiri ise *Önceleysin* şiiridir:

“Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda

Sonra birden kapılar açılıverdi ardına kadar

Şarabın yanısıra felekte bir Cumartesi

Gözlerin, onun ardından yüzün, dudakların

Sonra he rşey çıkıp geldi.

...”(13)

Yukarıdaki dizelerde şiir kişinin hissettiği yalnızlıkla özleştii ve bu duyguyu benimsediği “Önce bir ellerin vardı yalnızlığımla benim aramda” dizesine bakıldığında yalnızlığıyla kendi arasına somut bir aşkın girmesiyle anlaşılmaktadır. Yalnızlıktan bir kaçış olarak alkole sığındığı da “Şarabın yanısıra felekte bir Cumartesi” dizesinde görölmektedir. Şiir kişisi bir alışkanlık olarak bu yalnızlığı bir süreliğine de olsa untabilmek için alkole sığınmaktadır. Fakat bu sığınışı aşk duygusu bölmektedir. Bu zaman dilimi de kullanılan betimlemelerle desteklenmektedir.

Birey hayatta kalmak için kendine tutunacak somut bir neden ararken, tam bulduğunda kaybedecek olması ise yine Süreya'nın *Aşk* adlı şiirinde aşğıdaki dizelerle anlatılmaktadır:

“Şimdi sen kalkıp gidiyorsun. Git.

Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler.

Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin

Oysa Allah bilir bugün iyi uyanmıştık

Sevgiyeydi ilk açılışı gözlerimizin sırf onaydı.

Bir kuş konmuş parmaklarıma uzun uzun ötmüştü

Bir sevişmek gelmiş bir daha gitmemişti

Yoktu dünlerde evvelsi günlerdeki yoksulluđumuz

Sanki hiç olmamıştı

...”(17)

Şiirin ilk dizelerinden itibaren betimlenen terk ediliş anı, şiir kişinin bu aşkı kaybettiğinde tekrar bir boşluğa düşeceğini belirtmektedir. “Gözlerin durur mu onlar da gidiyorlar. Gitsinler./ Oysa ben senin gözlerinsiz edemem bilirsin” dizelerinde şiir kişinin âşık olduğu kişinin gözlerinin güzelliği ve önemi ön plana çıkartılarak kişileştirmeden yararlanılmıştır. Yaşadığı terk edilişin ardından tekrar bir boşluğa düşüp arayış içine girdiği gözlemlenmektedir.

Örnek olarak verilen bu şiirler de göz önünde bulundurulduğunda aşk Cemal Süreya’yı arayışa iten ve onu ölüm korkusundan uzaklaştıran en etkili nedenlerden biridir. Aşkın duygusal boyutunun yanı sıra bedensel olgular ve arzular Cemal Süreya’nın şiirlerini bir başka açıdan yönlendirmiştir. Cinsel unsurların ve olayların da yüzeysellikten uzak bir şekilde çeşitli benzetmeler ve söz sanatları gibi dilin farklı kullanım alanları ile şiirlerini zenginleştirdiği görülmektedir. Cemal Süreya’nın *Üvercinka* adlı şiirinde de duygusallık ve cinsellik bir arada gözlemlenmektedir:

“...

Birden nasıl oluyor sen yüreğimi elliyorsun

Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez

Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor

Bütün kara parçalarında

Afrika dahil

...” (38)

Yukarıdaki dizelerde, şiir kişinin aşık olduğu kişinin her kendini hissettirişinde arzularının da ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. “*Ama nasıl oluyor sen yüreğimi eller ellemez/ Sevişmek bir kere daha yürürlüğe giriyor*” dizelerinde de kullanılan imgeler ve yüreğin kişileştirilmesi aslında şiir kişinin duygularının somut bir şekilde ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ancak hayatın gerçekliği de düşünülduğünde aşkın her zaman bireyin karşısına olumlu bir şekilde çıkmadığı, kimi zaman aşkın platonik olarak kaldığı da Süreya'nın şiirlerinde ele alınan bir konu olmuştur. *Kanto* adlı şiirinde karşılıksız bir aşk yaşadığı için, soyut bir aşkla arayışını sonlandırmaya çalışan bir şiir kişisi anlatılmaktadır:

“...

Sen belki de bir resimsin ne haber

Kırmızı bir Beykoz'un yanında duruyorsun

Yapan bir de ağaç yapmış yanına

Dallarına konsun diye kelimelerin

-Garson şarap getir

Garsonun hali harap” (19)

Bu dizelerde şiir kişisi âşık olduğu kişiyi betimlerken, uzaklığından dolayı onu artık gerçekten de uzaklaştırdığını anlatmaktadır. Aşkın soyutluğunu ise, somut bir resme benzeterek kendi duygu durumunu betimlemektedir. Başka şiirlerinde de gözlemlendiği gibi şiir kişinin bu arayışı da alkole sığınarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Aşkı yaşamayı ve hissetmeyi istediği anlaşılan şiir kişinin aşkın soyutluğuyla başa çıkmaya çalıştığı fakat bu konuda kendine zarar vermektense başka bir sonuç elde edemediği gözlemlenmektedir.

II. II. ARAYIŞ

Her bireyin hayatta yaşadıklarının da etkisiyle ortaya çıkan ve zaman geçtikçe değişen arayışlar içerisinde en çok tercih edilen kaçış yolu duygusallıktan yana, aşktan yana, olduğu görülmektedir. Fakat bu kaçışa rağmen arayışlar bireyin sahip olduğu kaybetme ve hatta ölüm korkusunun baskınlığından ve yarattığı tedirginliklerden dolayı, bu korkulara göre şekillenmektedir.

Cemal Süreya'nın şiirlerinde ise ele alınan konular her ne olursa olsun hepsi incelendiğinde bir arayıştan kaynaklı ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Ve onun da şiirlerinde en çok tercih ettiği kaçış yollarından biri aşktır. Sahip olduğu boşluk duygusunu sevgiyle doldurmayı hedeflemektedir. Cemal Süreya hayatında birden fazla kadına aşık olmuş ve her birine farklı yansıtmıştır aşkını. Bu kadınlara olan aşkını ve kadınları da kaybetmekten çekinir Süreya ama en büyük korkusu arayışlarının sonucunda hiçbir şeye ulaşamamaktır. Aşkı arayan bir şiir kişisinden bahsedilen aşağıdaki dizeler ise *Park* adlı şiirindedir:

“Öyle sevdim ki seni

Öylesine sensin ki!

Kuşlar gibi cıvıldar

Tattırдыңın acılar.” (301)

Sevgisine ve aynı zamanda sevgiliye adanan bir şiir kişisinden bahsedilen dizelerde sevginin sevgiliyle özdeşleştirilmesi aşk arayışını ve bu aşka tutunulduğunu vurgulamaktadır. *“Öyle sevdim ki seni/ Öylesine sensin ki!”* dizelerinde şiir kişisinin sahip olduğu sevginin betimlenmesi ve de bu sevgiyi betimlemeye yetecek kadar güçlü kelimeler olmadığı anlaşılmaktadır. En sonunda ise sevgisini yine sevgiliyle özdeşleştirdiği ve saflığı görülmektedir.

Aşk hem arayış nedeni hem de bir arayış sonucu olabilmektedir. Ve aşkın yanı sıra bireyi arayışa iten diğer nedenler ise kaybetme ve ölüm korkusudur. Süreya, şiirlerinde bu korkuların yol açtığı arayışlara, kendi hayatında ailesiyle ilgili yaşadığı olumsuz ve belki de bu korkuların oluşmasına sebep olacak olaylardan dolayı şiirlerinde sıkça yer vermektedir.

Bir annenin varlığı bireyin hayatında en önemli yerlerden biri sahipken, hayata annenin kaybıyla başlamak, bireyi hayatı korkuyla öğrenmeye yönlendirmektedir. Bu anne sevgisinin eksikliğini yaşayan bir şiir kişisini konu eden *Beni Öp Sonra Doğur Beni* şiirine ait dizeler aşağıdaki gibidir:

“...

Kan görüyorum taş görüyorum

Bütün heykeller arasında

Karabasan ılık acemi

-uykusuzluğun sütlü inciri-

Kovanlara sızıyor.

Annem çok küçükken öldü

Beni öp, sonra doğur beni.” (84)

Bu dizelerde şiir kişinin betimlediği duygu durumunun olumsuzluğu “*Kan görüyorum taş görüyorum/ Bütün heykeller arasında*” dizeleriyle kanıtlanmaktadır. Ancak şiir kişisini asıl etkileyen olayın annesinin kaybı olduğu görülmektedir. “*Annem çok küçükken öldü/ Beni öp, sonra doğur beni*” dizeleri ele alındığında bu kaybın onu başka arayışlara yönlendirdiği gözlemlenmektedir. Annesinin eksikliğini önce sevgi arayışıyla kapatmaya çalışmaktadır sonrasında ise anne şefkatini aramaktadır. Şiirin son dizesinde karşı tarafa yüklediği anlam ve sorumluluk da fark edilmektedir.

Zamanla sevdiklerinin ölümüne tanık olan Cemal Süreya, yaşadıklarını yazdıklarına yansıtmıştır ve de *Sizin Hiç Babanız Öldü Mü* adlı şiirini babasına ithafen yazmıştır. Hissettiği çaresizlik ve yarım bırakılmışlık hissiyle artık sadece kendini anlayan birini bulmayı beklediği dizeler şöyledir:

“Sizin hiç babanız öldü mü?

Benim bir kere öldü kör oldum

Yıkadılar aldılar götürdüler

Babamdan ummazdım bunu kör oldum

Siz hiç hamama gittiniz mi?

Ben gittim lambanın biri söndü kör oldum

...

Taşlara gelince hamam taşlarına

Taşlar pırıl pırıldı ayna gibiydi

Taşlarda yüzümün yarısını gördüm

Bir şey gibiydi bir şey gibi kötü

Yüzümden ummazdım bunu kör oldum

Siz hiç sabunluyken ağladınız mı?”(26)

Yukarıdaki dizelerde şiir kişinin babasının ölümüne çok yakından tanık olduğu gözlemlenmektedir. “Sizin hiç babanız öldü mü?/ Benim bir kere öldü kör oldum/ Yıkadılar aldılar götürdüler” dizelerinde bu ölümün onu ne kadar etkilediği, sıralı eylemler gibi bunu anlatması, hissettiği donukluğu ve boşluğu yansıtmaktadır. “Babamdan ummazdım bunu kör oldum” dizesi ise bu terk edilişi, yalnız bırakılışı kabullenemediğini, artık hayata aynı bakamadığını anlatmaktadır. Şiir boyunca sıkça soru sorulması, aslında bu sorulara bir cevap beklemekten çok kendini anlayan veya anlamaya çalışan birini aradığını göstermektedir.

Elbette bireyden bireye arayışlar farklılık göstermektedir fakat Süreya için onu arayışa yönlendiren en büyük nedenler görüldüğü gibi kendi hayatında da erkenden yaşamaya başladığı kayıplardır. Bazen aşkı ararken bazen de sadece kendini duyan birine ihtiyacı olan şiir kişilerinden bahsettiği gözlemlenmektedir.

II. III. ÖLÜM

Ölüm, hayatta var olabilecek en keskin, en gerçek olaylardan biridir. Hayatın varlığını sorgulamaya neden olmaktadır. Kayıplar, bireyin hayatını yönlendirir, hayata bakış açısını etkilemektedir. Kimileri

hayatları boyunca ölümün geleceği günü korkuyla beklerken-belki de hiç gelmemesini umut ederken-kimileri de ölüme direnerek bu durumu kabullenmiştir. Cemal Süreya ise ölmeden ölümü derin bir şekilde, annesi başta olmak üzere küçük yaştan itibaren yaşadığı kayıplarla en gerçek şekilde hissetmiştir. Fakat ölüm fikri Cemal Süreya'yı yaşama daha da bağlı kılmıştır ve ölümden korkarken aynı zamanda ona karşı direnmiştir. Kendinden alınanları kabullenemediği için ona karşı bir savaş veriyor gibidir. *Ölüm* adlı şiirinde de hayata bağlılığını dile getirmiştir:

“Ölüm geliyor aklıma birden ölüm

Bir ağacın gövdesine sarılıyorum.” (183)

Yukarıdaki dizelerden ölümden korktuğu anlaşılmaktadır ve bundan kaçmaya çalıştığı gözlemlenmektedir. Aklına birden ölümün gelmesi, korkutucu bir düşünce olarak görülmekte ve ölümü iki kez tekrar etmesi de bunu vurgulamaktadır. *“Bir ağacın gövdesine sarılıyorum”* dizesi ise ölümden kaçmak için ağacı tercih etmesi, ağacın yıllarca yaşamasından ve bu hayata kök salmasından kaynaklanmaktadır. Ölüm olgusunu bu denli ağır yaşamak Cemal Süreya'nın hayatta sevdiği şeylere ve sevdiği insanlara daha sıkı bir şekilde bağlanmasına neden olmaktadır. Bir zamanlar eşi olan Zuhal Tekkanat' a yazdığı mektuplardan birinde de bunu dile getirmiştir:

“Anam sürgünde öldü, babam sürgünde öldü. Memo'ya ve sana duyduğum sevgide bu ölümleri de, bu köksüzlükleri de değerlendirmelisin.” (63)

Bu mektuptan da anlaşıldığı üzere, kendi hayatında yaşadığı ve öğrendiği ölüm gerçekliğinin yarattığı korkuyla özdeşleştiği ve etrafındakileri de tekrardan kaybetmemek için çabaladığı gözlemlenmektedir. Cemal Süreya'nın asıl korkusu ise ölümün aksine onun hayatında bıraktığı izler ve boşluklardır. Ayrıca ideolojiler uğruna göze alınan ölümleri ve bu ideolojiler adına verilen mücadelelerin unutulmasını da *Hamza* adlı şiirinde ironik bir dille ifade etmektedir:

“... ”

Doğrusu iyi idare etmiştik

Doğrusu iyi haltetmiştik

Yaşayanlar unutmuştu bizi

Biz öldüğümüzle kalmıştık.” (27)

Yukarıdaki dizelerden ölümün arkasından iz bırakamayacağını düşünen bir şiir kişinin ironik bir şekilde bu düşüncesini aktardığı görülmektedir. “*Yaşayanlar unutmuştu bizi/ Biz öldüğümüzle kalmıştık*” dizelerinde şiir kişisi gelecekle ilgili yaptığı tahmini bir gerçeklik gibi yansıtmıştır. Ölümü şiirlerinde farklı bakış açılarıyla ele alan Süreya’nın *Hamza* şiiri diğerlerinin aksine bırakılan boşluktan değil iz bırakılmayan belki de bırakamayacağından korktuğu gözlemlenmektedir.

Bir diğer yandan ise Cemal Süreya’nın İkinci Yeni Akımı’nın temsili olan Üvercinka adlı şiirinde ortaya koyduğu mücadelenin en güçlü aracı olan aşkı da bu şiirinde kullanarak mücadelesini daha önemli kılarak vurgulamaktadır. Bu vurguyla birlikte ölümün kendisinde uyandırdığı tatsızlık hissiyatını ve sıradanlığını da ortaya koyar. Aşağıdaki dizeler de bu mücadelenin bir yansımasıdır:

“Birlikte mısralar düşürüyoruz ama iyi ama kötü

Boynun diyorum boynunu benim kadar kimse değerlendiremez

Bir mısra daha söylesek sanki her şey düzelecek

İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar

Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar

Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar

Bütün kara parçalarında

Afrika dahil” (38)

Yukarıdaki dizelerde görüldüğü üzere şiir kişisi hayata tutunmak için bir mücadele içindeyken her seferinde karşısına çıkan olumsuzluklardan bahsetmektedir. *“İki adım daha atmıyoruz bizi tutuyorlar/ Böylece bizi bir kere daha tutup kurşuna diziyorlar/Zaten bizi her gün sabahtan akşama kadar kurşuna diziyorlar”* dizelerinde verdiği mücadeleye rağmen hayattayken bile her seferinde ölüm korkusuyla nasıl yüz yüze geldiğini betimlemektedir. Bu ölüm korkusu, aslında gerçekten ölümle karşı karşıya olmasa bile yaşadıklarının aynı hissi ve tedirginliği vermesinden dolayı ortaya çıkmıştır.

Ölüm Cemal Süreya tarafından yaşama bağlılığını sağlayan en büyük etkisi olmasına rağmen aynı zamanda onun tarafından da küçümsenmiştir. *Üstü Kalsın* adlı şiirinde kendi ölümünü ele almıştır. Aşağıdaki dizeler de bu ölümü betimlemektedir:

“Ölüyorum tanrım

Bu da oldu işte.

Her ölüm erken ölümdür

Biliyorum tanrım.

Ama, ayrıca, aldığın şu hayat

Fena değildir..

Üstü kalsın..” (302)

Yukarıda verilen dizelerde şiir kişinin kendi ölümünü betimlediği ve aynı zamanda hayattan başka bir beklentisi olmadığı görülmektedir. *“Her ölüm erken ölümdür”* dizesi Cemal Süreya'nın kendi hayatında deneyimlediği erken ölümleri yansıtmakta ve aslında bir kabullenışı simgelemektedir.

Cemal Süreya ölüme karşı farklı bakış açılarıyla, ölümü metafiziksel ve felsefi açılardan değerlendirmeden yaşamın güzelliklerini sonlandıran ve erkenden gelen bir gerçeklik olarak

benimsemiştir. Ölümü ele alırken kullandığı ironik üslubuyla da ölümü önemsemediğini ve alaycı bir şekilde eleştirdiğini göstermiştir.

Ölümün hayatta kabul edilmesi gereken en önemli duygulardan biri olduğu ve bu duygudan kaçmak yerine birey üzerinde yarattığı olumsuz etkilerden uzak durulması daha doğru bir tavır olarak görülmektedir.

III.SONUÇ

Bu çalışmada, Cemal Süreya'nın şiirlerinde korkuların ve de korkuların sebep olduğu arayışların nasıl ele alındığı ve bu arayışlar sonucu aşka tutkuyla bağlanması değerlendirilmiştir. Bu araştırma sonucunda ise Süreya'nın şiirlerinde korkuların ölüm ve kaybetmek üzerine olduğu görülmüştür. Bu gibi farklı nedenlerden ortaya çıkan korkuların bireyi yönlendirdiği arayışlarda ise boşluk hissini doldurma çabalarının varlığı gözlemlenmiştir.

Çalışmanın ana başlığı olarak bireyin sahip olduğu korkular ve bu korkuların nasıl yönlendirdiği değerlendirilmiştir. Korkular, her ne kadar kaçılrsa da yine bireyin karşısına çıkabileceği gibi mücadele edildiği zaman da anlamsız bir çabadan ibarettir. Aşk, arayış ve ölüm olmak üzere üç alt başlıkla Süreya'nın da şiirlerinde bu korkuları nasıl ele aldığı ve nasıl yenmeye çalıştığı incelenmiştir. Şiirlerde en çok konu edilen kavramlardan birinin aşk olduğu görülmektedir. Bireyin yaşadığı soyut ve somut her aşkın sebebinin aslında bir boşluk doldurma çabası olduğu dikkat çekmektedir. Çalışma öncesinde de Cemal Süreya'ya yönelik yapılan araştırmalarda en çok dikkat çeken durumun küçük yaşta tanık olduğu kayıplar olması, şiirlerini de bu farkındalıkla incelemeye ve değerlendirmeye yönlendirmiştir. Kaybetmek ve ölüm korkusunu en içten şekilde yaşayan bireyin aşka nasıl bir tutkuyla bağlandığı görülmektedir.

Bireyin sahip olduğu korkuların yarattığı boşluk hissi ve buna bağlı olarak şiirlerinde sıkça bir arayış içinde olmasından dolayı bireyin bu boşluğu doldurmaya çalıştığı izlenimi vermektedir. Aşkın tutkuyla bağlanılan bir konu olmasının yanı sıra ölümün de bu arayışın bir sonucu olduğu görülmektedir. Ölüm,

birey için hem çok tanıdık bir duygu olup hem de karşı gelinen ve ona rağmen hayata tutunmaya devam etmesini sağlayan bir duygudur.

Cemal Süreya'nın şiirlerinde kaybetme ve ölüm korkusunun neden olduğu arayışın aşk ve ölüm konularıyla ilişkilendirerek ortaya çıktığı, bireyin bu korkularla her seferinde farklı arayışlara yöneldiği fark edilmiştir. Aşk, arayış ve ölümün bireydeki boşluk hissinden kaynaklanarak ortaya çıktığı şiirlerde nasıl ele alındığı ve bireyin bir kaçış yolu olarak nasıl tercih ettiği incelenmiştir. Her bireyin korktuğu veya düşünmeye bile gücü olmayan duygular bulunmaktadır ve farkında olunsun veya olunmasın bu duygular, bireyin kişiliğinin oluşmasında etkili olarak hayatı boyunca nasıl bir yol izleyeceğini belirlemede yardımcı olmaktadır. İnsanın, yaşama dürtüsüyle var olduğu için en büyük korkusu ölümdür; bu korkuya direnmek için aşk en büyük güçtür.

IV.KAYNAKÇA

Süreya, Cemal. On Üçüncü Günün Mektupları. YKY; İstanbul,

Süreya, Cemal, Sevda Sözleri. YKY; İstanbul, 2016.2008

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

http://www.turkishstudies.net/Makaleler/1184096032_33%C4%B0lhan%20Nil%C3%BCfer.pdf